

КІЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет германської філології і перекладу

Кафедра германської і фіно-угорської філології

ЗАТВЕРДЖУЮ
проректор з навчально-виховної роботи
доц. Соловей М. І.

2022 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Когнітивно-лінгвокомпаративна дискурсологія

Спеціальність 035 Філологія

Спеціалізація 035.041. Германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська

Освітня програма Сучасні філологічні студії (англійська мова і друга іноземна мова): лінгвістика та перекладознавство

Рівень вищої освіти Другий (магістерський)

статус дисципліни Дисципліна вільного вибору магістра

Форма навчання денна

Навчальний рік 2022 – 2023

Семестр III

Кількість кредитів ЄКТС 3

Мова навчання українська

Форма підсумкового контролю залік

КИЇВ – 2022

Розробник:

Черхава Олеся Олегівна, доктор філологічних наук, доцент, професор кафедри германських і романських мов КНЛУ.

Схвалено на засіданні кафедри германської і фіно-угорської філології КНЛУ, протокол № 1 від «31» серпня 2022 р.

Завідувач кафедри

(підпис)

Шутова М. О.
(прізвище, ініціали)

Схвалено на засіданні вченої ради факультету германської філології і перекладу КНЛУ, протокол № 1 від «31» серпня 2022 р.

Голова вченої факультету

(підпис)

Мойсеєнко І. П.

1. Мета вивчення дисципліни:

сформувати знання, вміння, навички і компетентності про дві взаємопов'язані науки – когнітивну компаративістику і лінгводискурсологію, які сприятимуть поглибленню і систематизації наукових уявлень магістрів про етапи і схеми конструювання моделей смислу буття; уточнити визначення дискурсу як інформативного коду моделі багатовимірного знання; розкрити когнітивні механізми стереотипізації смислів концептів у різних типах дискурсу в схожих та відмінних лінгвокультурах; мотивувати розвиток професійних і наукових якостей студента, необхідних для вивчення закономірності й відмінності у формуванні мислення у нащадків іndoєвропейців, збереженого й відображеного в сучасній свідомості носіїв різних мов.

2. Загальний обсяг (відповідно до робочого навчального плану):

3 кредити ЄКТС; 90 год., у тому числі:

	Денна/вечірня форма навчання	Заочна форма навчання
Лекції	14 год.	–
семінарські заняття	10 год.	–
практичні заняття	10 год.	–
Консультації	–	–
самостійна робота	66 год.	–

3. Передумови до вивчення навчальної дисципліни

Для успішного засвоєння дисципліни студенти повинні володіти знаннями в галузях “Лінгводискурсологія”, “Когнітивна лінгвокомпаративістика”, “Порівняльно-історичне і типологічне мовознавство” та ін. Знання та навички, отримані в результаті вивчення цих курсів, створюють необхідну базу для вивчення курсу «Когнітивно-лінгвокомпаративної дискурсології» і мають високий ступінь кореляції з ними. Студенти повинні знати основні наукові школи компаративістики та когнітивно-дискурсивної лінгвістики, вміти аналізувати архетипні/стереотипні моделі дискурсу на матеріалі різних типів текстів. Для репрезентації дискурсу як ментального утворення матричного формату студент повинен вміти застосовувати когнітивно-матричний метод паралельно з методом дискурс-аналізу, що ґрунтуються на підходах дискурсивної психології, спрямованих на реконструкцію прихованіх смислів тексту, і на концепції Уоллеса Чейфа, який пояснює мовні явища на основі процесів, що відбуваються у свідомості людини.

4. Анотація навчальної дисципліни.

Дисципліна «Когнітивно-компаративна дискурсологія» належить до переліку дисциплін вільного вибору магістра. Вона спрямована на формування в магістра знань, умінь, навичок і компетентностей про дві взаємопов'язані науки – когнітивну компаративістику і лінгводискурсологію. Курс спрямований на вивчення моделей представлення різних знань у мові – системи взаємопов'язаних когнітивних контекстів, відображення співвідношення мовних форм та їх ментальних репрезентацій як у конкретній етнокультурі, так і у проекції з іншими культурами. Сучасна лінгвістика в її когнітивно-дискурсивному спрямуванні продовжує розширення різних сфер наукового пізнання та його взаємозв'язки з мовою. Найголовнішою проблемою у вивченні цих зв'язків є аналіз тих сприятливих умов, на тлі яких відбувається процес набуття концептуальних смислів у царині мови, а також активізується створення різноманітної літератури. У межах цього курсу магіstri опановують вміннями аналізувати багатовимірне знання когнітивно-матричного формату, в якому та чи інша мовна одиниця дискурсу випромінює всі потенційно закладені в її семантичній структурі культурні смисли. Теоретичні положення сформульовані на основі праць із проблем класичної лінгвокомпаративістики, лінгвістичних теорій доби структуралізму, лінгводискурсології та когнітивної лінгвокомпаративістики.

Рейтингова система оцінювання дозволяє врахувати як поточну підготовку студентів до аудиторних занять, так і визначити рівень засвоєння студентами навчального матеріалу окремого змістового модуля. Підсумкова (заликова) оцінка визначається за рейтинговими показниками.

Самостійна робота студентів забезпечується системою навчально-методичних матеріалів, передбачених для вивчення дисципліни “Когнітивно-лінгвокомпаративна дискурсологія”, і організується за двома формами: позааудиторна та аудиторна самостійна робота студентів.

За навчальним планом спеціальності 035.041. Германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська, вивчення “Когнітивно-лінгвокомпаративної дискурсології” передбачено у 3 семестрі. Навчальний матеріал складається з 2 змістових модулів.

За навчальним планом на вивчення цієї дисципліни передбачено 90 годин, з яких: лекційних – 20 годин, семінарських – 10, самостійна робота – 60.

5. Завдання (навчальні цілі):

- Актуалізація лінгвокомпаративних компетентностей студентів магістратури у лекційному режимі питання-відповідь з історії становлення теоретичної лінгвістики (її основних положень, сформульованих В. фон Гумбольдтом), зокрема зі здобутками порівняльно-історичної наукової парадигми;
- Вдосконалення методологічно-етимологічних компетентностей студентів магістратури, пов’язаних з їхніми вміннями працювати з етимологічними словниками;
- Оволодіння базових понять “схематизація кодування культурного досвіду”, “когнітивний контекст”, “інформативний код”, “прототекст”, виявлення лінгвокогнітивних механізмів формування багатовекторного знання у свідомості носіїв різних мов та визначення співвідношення мовних форм з їх ментальними репрезентаціями у конкретній лінгвокультурі і у проекції з іншими культурами;
- Апробація і застосування набутих компетентностей при дискурсо- і текстоцентричному/ семіолого- і семантикоцентричному аналізі у подальшій професійній і науковій діяльності магістра.

Лекції курсу мають проблемно-творчий характер і спрямовують магістрів на вивчення основних питань історії та теорії мовознавчої науки з урахуванням її історичного минулого та сучасного стану. Семінарські заняття, що є складовою частиною навчального курсу, мають інтерактивний характер, спрямовують на опрацювання теоретичних положень курсу, зокрема виконання практичних завдань.

6. Очікувані результати навчання з дисципліни:

Результат навчання (1. знати; 2. уміти; 3. комунікація; 4. автономість і відповідальність)		Форми (та / або методи і технології навчання)	Методи оцінювання та пороговий критерій оцінювання (за необхідності)
Код	Результат навчання		
1.1	Знати теоретико-методологічні засади та ключові проблеми когнітивної компаратористики та лінгводискурсології	практичні заняття самостійна робота	Індивідуальне і групове опитування.
1.2	Розуміти поняття дискурсу як інформативного коду моделі	практичні заняття	Практичні завдання

	багатовимірного знання	самостійна робота	Оцінювання роботи студентів в групах.
1.3	Знати когнітивні механізми стереотипізації смыслів концептів у різних типах дискурсу в схожих та відмінних лінгвокультурах	практичні заняття самостійна робота	Оцінювання індивідуальних завдань студентів Експрес-опитування
2.1	Вміти працювати з етимологічними словниками	практичні заняття	Практичні завдання
2.2	Знати закономірності й відмінності у формуванні мислення у нащадків іndoєвропейців, збереженого й відображеного в сучасній свідомості носіїв різних мов.	практичні заняття самостійна робота	практичні завдання
2.3	Вміти встановлювати закономірності й відмінності за результатами зіставлення різних типів дискурсу	практичні заняття самостійна робота	практичні завдання
3.1.	Вміння застосовувати теоретичні положення сформульовані на основі праць із проблем класичної лінгвокомпаративістики, лінгвістичних теорій доби структуралізму, лінгводискурсології та когнітивної лінгвокомпаративістики	практичні заняття самостійна робота	Практичні завдання Модульна контрольна робота.
3.2	Здійснювати самостійно пошукову бібліографічну діяльність за темою курсу	самостійна робота	Практичні завдання

7. Співвідношення очікуваних результатів навчання з дисциплінами із програмними результатами навчання (необов'язково для вибіркових дисциплін, які не входять до блоків спеціалізації)

методики і технології, зокрема інформаційні, для успішного й ефективного здійснення професійної діяльності й забезпечення якості наукового дослідження у галузі лінгвістики, перекладацьких студій, літературознавства.								
ПРН 5. Знаходити оптимальні шляхи ефективної взаємодії у професійному колективі та з представниками інших професійних груп різного рівня.	+							+
ПРН 7. Аналізувати, порівнювати і класифікувати різні напрями і школи у лінгвістиці, перекладацьких студіях, літературознавстві та педагогіці.		+			+		+	+
ПРН 8. Оцінювати історичні надбання та новітні досягнення лінгвістики.	+	+			+			+
ПРН 11. Здатність здійснювати науковий аналіз мовного / мовленнєвого й літературного матеріалу, інтерпретувати та структурувати його з урахуванням класичних і новітніх методологічних принципів, формулювати узагальнення на основі самостійно опрацьованих різноманітних текстів.		+						+
ПРН 13. Доступно й аргументовано пояснювати сутність конкретних філологічних питань і власну позицію щодо них як фахівцям, так і широкому загалу.	+	+		+	+		+	+
ПРН 16. Використовувати спеціалізовані концептуальні знання з обраної філологічної галузі для розв'язання складних задач і проблем, що потребує оновлення та інтеграції знань, часто в умовах неповної / недостатньої інформації та суперечливих вимог.	+				+		+	+

8. Система оцінювання результатів навчання студентів

Контроль результатів навчання студентів з дисципліни «Когнітивно-лінгвокомпаративна дискурсологія» здійснюється у формі *поточного, модульного та підсумкового (семестрового) контролю*. Механізм і критерії оцінювання оприлюднюються кафедрою германської і фіно-угорської філології на своєму сайті та доводяться до відома студентів до початку навчального року.

Поточний контроль успішності студентів здійснюється протягом семестру. Під час опанування навчальним матеріалом оцінюється аудиторна, самостійна робота та інші види

навчальної діяльності. Поточний контроль проводиться на кожному семінарському занятті та за результатами виконання завдань самостійної роботи. Він передбачає оцінювання теоретичної підготовки і практичних навичок студентів із зазначеної теми (у тому числі самостійно опрацьованого матеріалу) під час роботи на семінарських заняттях.

Поточне оцінювання всіх видів навчальної діяльності студентів здійснюється за накопичувальною системою.

У структурі кожного модуля з усіх навчальних дисциплін оцінюються такі складники:

Аудиторна робота студента	Самостійна робота студента	Модульна контрольна робота
------------------------------	-------------------------------	-------------------------------

Рейтинг кожного модуля обчислюється однаково для всіх навчальних дисциплін.

Поточне оцінювання всіх видів навчальної діяльності студента (аудиторна робота та самостійна робота) здійснюється в національній 4-балльній шкалі – “відмінно” (“5”), “добре” (“4”), “задовільно” (“3”), “незадовільно” (“2”). Невиконання завдань самостійної роботи, невідвідування семінарських та семінарських занять позначаються “0”.

У кінці вивчення навчального матеріалу модуля напередодні заліково-екзаменаційної сесії викладач виставляє одну оцінку за аудиторну та самостійну роботу студента як середнє арифметичне з усіх поточних оцінок за ці види роботи з округленням до десятої частки. Цю оцінку викладач трансформує в **рейтинговий бал за роботу протягом семестру** шляхом помноження на **10¹**. Таким чином, максимальний рейтинговий бал за роботу протягом семестру може становити **50**.

За рішенням кафедри згідно з установленими кафедрою критеріями поточне оцінювання всіх видів навчальної діяльності студента (аудиторна робота та самостійна робота) може здійснюватися за **10-балльною шкалою (від 0 до 10)**. У кінці вивчення навчального матеріалу модуля напередодні заліково-екзаменаційної сесії викладач виставляє одну оцінку за аудиторну та самостійну роботу студента як середнє арифметичне з усіх поточних оцінок за ці види роботи з округленням до цілого числа. Цю оцінку викладач трансформує в **рейтинговий бал за роботу протягом семестру** шляхом помноження на **5²**.

Модульний контроль. Семестровому контролю з навчальної дисципліни «Порівняльно-історичне і типологічне мовознавство» передує написання студентами модульної контрольної роботи.

Критерій оцінювання модульної контрольної роботи з дисципліни* *«Когнітивно-лінгвокомпаративна дискурсологія»

Модульна контрольна робота включає 2 завдання, з яких кожне оцінюється за наступними критеріями. Відповідь на кожне завдання модульної контрольної роботи оцінюється за 50-балльною шкалою.

41–50 балів виставляються за вичерпну, змістовну, логічну та послідовну за викладом відповідь, що містить самостійні судження та демонструє здатність творчого розв’язання завдання.

31–40 бали виставляються за умови, що відповідь правильна, повна, змістовна, послідовна, але містить незначні помилки у викладі теоретичного матеріалу і практичного розв’язання проблеми, рівень самостійності суджень недостатній.

¹ Наприклад, протягом семестру студент отримав за аудиторну та самостійну роботу такі оцінки: “5”, “3”, “5”, “4”, “5”, “4”. Середня арифметична оцінка становить **4,33**, з округленням до десятої частки – **4,3**. Отриману оцінку множимо на **10:4,3x10=43**. Це число є рейтинговим балом студента за роботу протягом семестру.

² Наприклад, упродовж семестру студент отримав за аудиторну та самостійну роботу такі оцінки: “3”, “5”, “7”, “6”, “9”, “8”. Середня арифметична оцінка становить **6,3**, з округленням до цілого числа – **6**. Цю оцінку множимо на **5:6x5=30**. Отримане число є рейтинговим балом студента за роботу протягом семестру.

21–30 балів виставляються за умови, що відповідь неповна, схематична, є неточності і помилки в розкритті проблеми, рівень самостійності суджень недостатній.

20 балів і менше виставляється за умови відсутності вичерпаної відповіді на питання, наявності значної кількості неточностей і фактологічних помилок, що свідчить про поверховість знань студента.

Виконане завдання має включати такі складники: обґрунтування актуальності, викладення змісту, висновки.

Максимальна кількість балів за виконану МКР становить 50.

Модульна контрольна робота є складником семестрового рейтингу. Наприкінці семестру всі студенти виконують модульні контрольні роботи з усіх дисциплін. Модульні контрольні роботи оцінюються в 4-балльній системі (“відмінно” (“5”), “добре” (“4”), “задовільно” (“3”), “незадовільно” (“2”)). Ці оцінки трансформуються в **рейтинговий бал за МКР** у такий спосіб: **для дисциплін, з яких передбачено підсумковий контроль у формі заліку:**

“відмінно”	– 50 балів
“добре”	– 40 балів
“задовільно”	– 30 балів
“незадовільно”	– 20 балів

Неявка на МКР – 0 балів;

Підсумковий (семестровий) контроль проводиться з метою оцінювання результатів навчання студентів на завершальному етапі вивчення дисципліни.

Семестровий рейтинговий бал є сумаю рейтингового бала за роботу протягом семестру і рейтингового бала за МКР.

Студент вважається допущеним до *семестрового контролю*, якщо він виконав усі види робіт, що передбачені робочою програмою навчальної дисципліни.

Незалежно від форми здобуття другого рівня вищої освіти (очної (денної) і заочної) студенти зобов'язані відвідувати аудиторні заняття і проходити всі форми поточного та підсумкового контролю, передбачені робочою програмою навчальної дисципліни.

У разі неможливості студентам денної та заочної форми здобуття освіти відвідувати всі аудиторні заняття з об'єктивних причин, вони складають індивідуальний графік відвідувань (не менше 50%), а решту завдань виконують дистанційно. Студенти погоджують цей графік із викладачем і завідувачем кафедри.

Якщо студенти денної форми здобуття вищої освіти через поважні причини (хвороба, надзвичайні сімейні обставини тощо) не можуть відвідувати певну кількість аудиторних занять, вони мають їх відпрацювати. Процедуру та форми терміни відпрацювання студентами денної форми здобуття освіти пропущених занять із навчальної дисципліни визначає кафедра германської і фіно-угорської філології імені професора Г. Г. Почепцова і доводить до відома студентів конкретні графіки відпрацювання пропущених занять з дисципліни і критерії оцінювання.

Семестровий контроль з навчальної дисципліни проводиться у формі заліку за обсягом усього навчального матеріалу, визначеного робочою програмою навчальної дисципліни, і в терміни, встановлені навчальним планом і графіком навчального процесу.

Оцінювання на заліку здійснюється за національною шкалою, за 100-балльною шкалою і шкалою ЄКТС. На заліку екзаменатор виставляє семестровий рейтинговий бал, оцінку за залік (“зараховано / не зараховано”), кількість балів за 100-балльною шкалою й оцінку за шкалою ЄКТС.

Студенти, які мають семестровий рейтинговий бал з навчальної дисципліни 60 і вище, отримують оцінку “зараховано” і відповідну оцінку у шкалі ЄКТС без складання заліку. Студенти, які мають семестровий рейтинговий бал з дисципліни 59 і нижче, складають залік.

Якщо студент на заліку отримав підсумкову оцінку з дисципліни за національною шкалою “не зараховано”, то, крім цієї оцінки, у відомості обліку успішності йому незалежно від набраного семестрового рейтингового балу виставляється оцінка FX за шкалою ЄКТС і 0 балів за 100-балльною шкалою.

Підсумковий рейтинговий бал	Оцінка за шкалою ЄКТС	Оцінка за національною шкалою
90 – 100	A	Відмінно
82 – 89	B	Добре
75 – 81	C	
66 – 74	D	Задовільно
60 – 65	E	
0 – 59	FX	Незадовільно

На заліку у графі відомості обліку успішності “Відмітка про залік” викладач виставляє:

- оцінку за залік за національною шкалою (“зараховано”);
- кількість балів, що відповідає підсумковому рейтинговому балу студента з навчальної дисципліни (кількість балів за 100-балльною шкалою);
- оцінку за шкалою ЄКТС (A, B, C, D, E).

9. Програма навчальної дисципліни. Тематичний план занять

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	денна форма					
	усього	у тому числі				
1		л	с	Лаб	інд	с.р.
2	3	4	5	6	7	
Модуль 1						
Змістовий модуль 1. Порівняльно-історичне і типологічне мовознавство						
Тема 1-2. Дискурсо- і текстоцентричний вектор лінгвістичних досліджень Семіолого- і семантикоцентричний вектор лінгвістичних досліджень	14	4	2			6
Тема 3. Об'єкт і предмет компаративістики	9	2	1			6
Тема 4. Теоретико-методологічний інструментарій когнітивної компаративістики.	9	2	1			6
Тема 5. Схематизація кодування культурного досвіду	9	2	1			6
Тема 6. Когнітивний контекст - поєднувана ланка між мовними знаннями і структурами, що їх репрезентують, та позамовними знаннями	9	2	1			6
Тема 7. Інформативний код - життєвий досвід як позначення загального смыслового контексту, зумовленого культурною традицією	9	2	1			6
Тема 8. Поняття “прототексту”, якому властива особлива мова і який під впливом історичних подій набуває менталізації у мисленні носіїв різних мов.	9	2	1			6
Тема 9. Виявлення лінгвокогнітивних механізмів формування багатовекторного знання у свідомості носіїв різних мов.	9	2	1			6
Тема 10. Співвідношення мовних форм та їх ментальних репрезентацій у конкретній етнокультурі і у проекції з іншими культурами.	9	2	1			6
Разом за змістовим модулем 1	90	20	10			60
Усього годин	90	20	10			18
ІНДЗ						
Усього годин	90	20	10			60

10. Рекомендована література (у тому числі Інтернет ресурси)

- 1.Агаєва В.О. (2013). Принципи і методи аналізу лінгвокультурних архетипів і стереотипів у сучасній компаративістиці // Компаративні дослідження слов'янських мов і літератур. Пам'яті академіка Леоніда Булаховського. Вип. 23. С. 3–11. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/kdsm_2013_23_3
2. Азимов А. (2006) Генетический код. От теории эволюции до расшифровки ДНК. М.: Центрполиграф. 208 с.
- 3.Амирбекова А.Б. Когнитивно-матричный анализ репрезентации метафизических концептов в казахских дискурсах // Филология, искусствоведение и культурология: прошлое, настоящее, будущее: матер. междунар. заоч. науч.-практ. конф. (Новосибирск, 14 мая 2012 г.) / Сиб. ассоц. консультантов. Новосибирск, 2012. URL: <http://sibac.info/index.php/2009-07-01-10-21-16/2648-2012-05-21-06-14>
- 4.Дронова Л.П. (2012). Реконструкция в компаративистике и когнитивно-ориентированной лингвистике // Вестник Томского государственного университета. Филология. Томск. № 4(20). С. 24–31. URL: <http://www.philology.ru/linguistics1/dronova-12.htm>
- 5.Каліщук Д.М. (2007). До проблеми типології дискурсу // Дискурсознавство. Текстологія / гол. ред. Г.Л. Аркушин. Луцьк: ВДУ імені Лесі Українки. Вип. 4. С. 50–52.
6. Черхава О.О. (2017). Реконструкція теолінгвістичної матриці релігійно-популярного дискурсу (на матеріалі англійської, німецької та української мов): монографія. К.: Вид. центр КНЛУ, 2017. 400 с.
7. Dunkel G. (1981) Tipology versus reconstruction // *Bono Homini Donum: Essays in historical linguistics. In memory of J. Alexander Kerns / ed. Y.L. Arbaitman, A.R. Bomhard*. Amsterdam: John Benjamins. P. 559–569